

MALİ POLİTİKALARIN ETKİNLİĞİNDE MALİ PARAMETRELERİN ZAMAN ARALIĞI SORUNU VE YAPISAL MALİ UYUM İLİŞKİSİ

A. Niyazi ÖZKER¹

ÖZ

Bu çalışmada, kamu harcamalarının çoğaltan etkisi yoluyla söz konusu zaman aralığının yapısal sorunlarına ilişkin mali politikaların uyumluluğuna yönelik Milli Gelir değişkenleri üzerindeki etkisini marjinal tüketim ve ithalat eğiliminin çoğaltan etkileri baz alınarak açıklamaya çalıştık. Dolayısıyla mali parametrelerin değişik zaman aralıklarında istenilen Milli Gelir düzeyi ve diğer mali göstergelere ilişkin bir etkiye sahip olup olmadığını göstermek istedik. Anlaşılmaktadır ki, marjinal tüketim ve ithalat eğilimindeki bir artış, sonuç olarak Milli Gelirde bir artış ortaya koymasının yanı sıra, sonuçlarıyla da kendi içerisinde oluşturduğu bir otonomla çoğaltan etkisi dinamiklerini de yaratmaktadır. Özellikle ekonomik daralma dönemlerine ilişkin bu olgunun değişik zaman aralıklarında mali bir düzenleyici olarak önemli bir role sahip olup olması, dengeli optimal bütçe kalemlerinin sağlanmasına yönelik gereksinimleri ve Milli Gelir limitlerini de etkilemekte ve farklı çoğaltan etkilerinin söz konusu olduğu bu sürecin yine aynı süreçte ortaya konulan mali politikaların içeriğini de değişik açılardan etkilediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Marjinal Tüketim Eğilimi; Marjinal İthalat Eğilimi; Mali Düzenleyiciler; Milli Gelir; Çoğaltan Etkisi.

JEL Sınıflandırması: H11, H21, H53

THE TIME PERIOD PROBLEM OF FISCAL PARAMETERS UNDER THE EFFECT OF FISCAL POLICIES AND IT'S RELATIONS OF STRUCTURAL FISCAL ADJUSTMENT

ABSTRACT

In this study, we attempt on the structure matter of time period via the multiplier effect of public expenditures with marginal propensity to consume and import have impact on the variation of Gross National Product (GNP) to the harmonization of structural fiscal policies in the considered time period. Therefore, we have intended to show that if fiscal parameters have an effect on the fiscal policies and the differentiated time period to affect the other fiscal ratios and the desired level of GNP. It appears that the consequence of a rise in the marginal propensity to consume and import has result in the increase of GNP, on other hand have not only autonomy in itself, but it create the dynamic of multiplier processs. Specially in the recession process, if the phenomenon in the differentiated time period has an important role as a fiscal regulator has affect the requirements to ensure the balanced optimal budget items and GNP limits and also the process that is in the different multiplier affect on the scope of fiscal policy with the point of tke view bring up in the same process.

Keywords: Marginal Propensity to Consume and Marjinal Propensity to Import, Fiscal Regulators, Gross National Product, The Multiplier Effect.

JEL Classification: H11, H21, H53

---

¹ Doç. Dr., Balıkesir Üniv., Bandırma İ.İ.B.F., Maliye Bölümü., niyaziozker@yahoo.com

1. Giriş

Mali politikaların ortaya konulmasına ilişkin öncelikli beklentilerinin başında, şüphesiz bu politikaların içerdiği vergi uygulamalarına yönelik parametrik vergi değerlerinin etkinliğinin sağlanması gelmektedir. Bu olgu, mali uygulamalarının söz konusu vergi politikalarıyla piyasadaki etkinliğine yönelik olarak söz konusu parametrik değerlerin ilgili zaman dilimleri bazında uygulama öncesi ve sonrası konumunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, uygulamalara konu olan mükelleflerin yeni vergi düzenlemeleri ve uygulamalarından uygulama öncesi ve sonrası konumu vergi parametreleriyle ortaya konmakta ve vergi sisteminin hedefleri ile çelişki oluşturmayan bir mali yapının oluşturulması hedeflenmektedir (Coats Jr, 1980: 419-420). Mali politikaların hedef uygulamalarını oluşturan Milli Gelir'e olan katkı ölçüğünün sağlanmasında şüphesiz en önemli uygulama aktörünün vergi uygulamaları olduğunu göz önüne alındığında, vergi politikalarında yapılan her bir değişikliğin ilgili zaman dilimine yönelik değerlendirilmesi de daha büyük bir önem kazanmaktadır. İlgili dönemde üretimin daha sonraki aylarda vergiye konu olan konumu, elde edilen gelirden farklı bir dönemde (veya zaman aralığında) vergilendirilebilir olmasıyla elde edilen gelirin çoğaltan etkisinin de farklı ele alınmasına gerekçe oluşturmaktadır.

Faktör girdilerinin ortaya koyduğu gelir limitlerinin çoğaltan etkisi, sürece ilişkin diğer değişkenlerin harcama portföylerini etkilediği ve üretim stoklarının gelir üzerindeki etkisi yine aynı zaman diliminde ele alınan talep etkisiyle biçimlenmektedir (Mankiw, 2009: 94). Diğer taraftan söz konusu Milli Gelir üzerindeki ilgili etki ölçüğün reel bir mali unsur olarak ifadesi, gerek üretim sonrası gelirin çoğaltan etkisinin ve gerekse de sonraki ilgili zaman dilimindeki vergileme olgusunu etkin kılan parametrelerin mali politikalar üzerindeki etkisiyle anlam kazanmaktadır (Abel, 1990: 733-738). Milli Gelir'in şüphesiz dönemsel dalgalanmalardan doğrudan etkilenen yapısı veya ele alınan konjonktürel dönemin uzunluğu, ekonomideki reel alt yapıyı da etkilemektedir. Yine ilgili dönemdeki kamu harcamalarının konumu ve üretim faaliyetleri ile stok üretim değerleri üzerinde oluşturduğu etki, çoğaltan etkisi olarak gelirin oluşum sürecini de etkilemektedir.

Faktörel girdilerin dışında hedef mali politikalar kapsamındaki finansal denge ve istikrar hedeflerinin, mali beklentiler ve ilgili dönemdeki ülke yatırımları ile olan uyum süreci de, geleceğe yönelik tahminlerin yapılmasında parametrik değerlerin ortaya koyduğu dinamiklerin yorumlanmasını zorunlu kılmaktadır (Coats Jr, 1980: 420). Bu bağlamda gelir limitlerinin geliri üretim sürecinde geliri yaratan üretim faktörleriyle olan doğrudan bağıntısı, ortaya koyduğu parametrik ölçek etkisiyle anlam kazanmaktadır¹. Dolayısıyla ele alınan vergi politikalarının etkinliğine ilişkin

¹ Çalışmamızda başta vergi gelirleri olmak üzere ele alınan süreçte elde kamusal gelirin, ilgili süreçte enflasyonist bir etkiye maruz kalmadığı, diğer bir ifadeyle yüksek enflasyon yaşayan ülkelerde enflasyonun kamusal gelirlerin reel değerini azaltmadığı bir zaman aralığı sorunun ifade edildiği süreç ele alınmaktadır. Dolayısıyla söz konusu ele aldığımız süreçte Olivera-Tanzi etkisinin analitik bir yapısına ilişkin bir ifade ve yaklaşım değil, enflasyonun etkisinin hemen hemen yok sayıldığı ilgili zaman aralığındaki

zaman aralığı optimalitesi, Milli Gelir üzerindeki ölçek etkisinin maksimizasyonu ile anlam bulmaktadır (Ertürk, 2004: 54-55). Dolayısıyla her bir kamu harcaması birimindeki artışın çarpan değeri, Milli Gelir üzerindeki etkisinin ön plana çıktığı (Mankiw, 2007: 283), zaman dilimlerindeki olumlu veya olumsuz dalgalanmalarla da doğrudan ilişkili tüketici tercihlerinin de ele alındığı bir süreçte biçimlenmektedir (Enders, 2010: 103). Diğer taraftan telafi edici bütçe politikalarının saptanmasına ilişkin en çok karşılaşılan yapısal uyum sorunlarının aşılması ve süreci destekleyen bütçe süreci esnekliğinin sağlanması da¹, zaman aralığı sorunun parametrik yapısının konjonktürel uyumuyla söz konusu olmaktadır (Enders, 2010: 103-104).

2. Zaman Aralığı Etkiliğinde Kamu Harcamalarında Çoğaltan Sorunu

Diğer dönemlerdeki harcama ve faktörel gelirin elde edilmiş sürecindeki farklı değişkenlere ilişkin dinamiklerin Milli Gelir artış değerlerinin ele alındığı zaman aralıklarıyla ilişkilendirilmiş konumu, söz konusu Milli Gelir artışlarının sadece bir önceki dönemi baz alan yapısından daha çok her bir yılın bir zaman dilimi aralığı olarak ele alındığı modelde bir Devri Bütçe esnekliğini ortaya koyabilmektedir (Bahmani-Oskooe 1999: 635-638). Dolayısıyla bütçe esnekliğinin yansıtılmasında devrenin uzunluğu yıllara bölünmüş sabit zaman dilimlerinde ancak konjonktürel dalgalanmalarında kapsandığı bir modelde biçimlenmektedir. Bu tür bir yaklaşımda kamu harcamalarının Milli Gelir üzerindeki etkisi de, söz konusu ettiğimiz her bir zaman aralığını ifade eden yıllardaki marjinal tüketim eğiliminin doğrudan etkilediği ve ortaya koyduğu çoğaltan etkisiyle söz konusu olmaktadır. Vergi gelirlerinin (veya otonom vergi miktarının) değişmediği ve transfer harcaması çarpanının da etkin olmadığı bir süreçte, kamu harcamalarının söz konusu zaman aralığındaki Milli Gelir üzerindeki etkisi, denk bütçe çoğaltanının marjinal tüketim eğilimiyle doğrusal ilişki içerisinde olduğu yapıyı ortaya koymaktadır. Musgrave'in de kamu harcamalarının zaman aralığı etkinliğinden yararlanarak bu yapı aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Musgrave (c), 2004: 116):

$$Y_n - Y_0 = \Delta G + c\Delta G + c^2\Delta G + \dots + c_n\Delta G = [1 \setminus 1 - c] \Delta G \quad (1)$$

Eşitlik (1), Mili Gelirin ilgili döneme ilişkin yapısına yönelik, tüketime konu olan tüketim vergisi mükelleflerinin Mili Gelirden aldığı payın değişmediği ve uzun bir zaman dilimi içerisindeki dönemsel Milli Gelir üzerindeki payının dönem başındaki oransal yapısıyla aynı olduğu, $n = \alpha$, bir yapıyı ifade etmektedir. (Mankiw, 2007: 285). Eşitlikteki “ α ” ifadesinin, tüketim vergisi mükelleflerinin Milli Gelirden aldığı payı ifade etmekte olduğu düşünülürse, dönem başı ve dönem sonu Milli

değişen tüketim marjlarının ve kamu harcamalarının çoğaltan etkisiyle ortaya çıkan parametrik değerlerin Milli Gelir üzerindeki etkisi söz konusu edilmektedir.

¹ Gelişmekteki ülkelere ilişkin kriz süreçlerindeki Bütçe ve Merkez Bankası esnekliğinin rolü ve yapısal finansal bütçe gereksinimleri için ayrıca bkz: J. Ahrens Dorf, (1980), “Central Bank Policies and Inflation A Case Study of Four Less Developed Economies, 1949-57” in *Money and Monetary Policy in Less Developed Countries: A Survey of Issues and Evidence*, Warren L. Coats, Jr. and Deena R. Khatkhate (eds.), Oxford: Pergamon Press, 1980, ss. 401-421.

Gelir'deki her bir farklılık da $(Y_n - Y_0)$, " $c_n \Delta G$ " kadar kamu harcamalarının çarpan etkisine konu olmaktadır. Şüphesiz bu yaklaşım kamu harcamalarının marjinal tüketim eğilimiyle ifade edilen basit çoğaltan etkisine, " $[1 \setminus 1 - c] \Delta G$ " eşittir ve dönemsel etki ölçeği, artan kamu harcamalarının değişen yapısının yanı sıra " ΔG ", zaman aralığı etkinliği baz alındığında ağırlıklı olarak marjinal tüketim eğiliminin zaman aralığına bağlı bir üstlü çokluk olarak artan etkisiyle biçimlenmektedir $[(1 - c^{x+1}) \setminus 1 - c] \Delta G$ ⁽¹⁾. Yatırımların tasarruf limitlerine eşitlendiği, ihracat ve ithalatın söz konusu olduğu dışa açık ekonomiye sahip ülkelerde, şüphesiz marjinal ihracat ve ithalat eğilimi de Milli Gelir değişkenliği üzerinde öncelikli bir etkiye sahiptir (Musgrave (c), 2004: 116-117). Bu bağlamda Milli Gelir üzerindeki etki ölçeği açısından ilgili zaman aralığında marjinal ithalat eğilimi (h) ile marjinal tüketim eğiliminin (c) doğru orantılı bir yapısından söz edilebilir. Bu durumda da ilgili zaman aralığındaki Milli Gelir değişim değeri,

$$\begin{aligned} \Delta S &= (1 - c)\Delta Y \leftrightarrow (1 - c)\Delta Y + h\Delta Y \cdot (2) \rightarrow \\ \Delta I &= (1 - c + h)\Delta Y \rightarrow \Delta Y \setminus \Delta I = 1 - c + h \end{aligned} \quad (2)$$

olarak ifade edilebilir (Dernburg, 1985: 351). Eşitlik (1)'e atfen kamu harcamalarının marjinal ithalat eğiliminin söz konusu olduğu eşitlikte birlikte ele alındığı bir yapıda eşitlik (1) ve eşitlik (2)'deki kamu harcamalarının çoğaltan etkisinin oluşturduğu eşitliği,

$$dY \setminus dI = dY \setminus dG = [1 \setminus 1 - c(1 - h)]^{(3)} \quad (3)$$

şeklinde ifade etmek olanaklıdır (Dernburg, 1985: 458). Kamu harcamalarının ve ithalatın birlikte ele alındığı süreçte, dolayısıyla kamu harcamaları çoğaltan etkisinin de ithalatın dahil edilmediği süreçten daha büyük olduğu görülmektedir, $[1 - c(1 - h)] > 1 - c$. Dolayısıyla da kamu harcamaları Milli Gelir artış ölçeğinin vergi değişimlerine bağlı Milli Gelir üzerindeki etkisinden daha büyük olduğunu görmekteyiz⁴. Diğer taraftan kamu harcamalarının söz konusu pozitif bu çoğaltan etkisinin negatif etkili vergi harcamaları çoğaltanından yüksek oluşu, ilgili zaman aralıklarında bir *mali stabilizatör* (built-in stability) etkisi oluşturmasının yanı sıra, denk bütçe çoğaltanın da sağlanması açısından ithalatın dahil olduğu kamu harcamaları limitlerini de ortaya koymaktadır (Barry, 1999: 98-103).

¹ Yine aynı şekilde yatırım harcamaları çoğaltanını da " $Y_0 = \Delta I + c\Delta I + c^2\Delta I \dots + c_n\Delta I$ " şeklinde yazmak olanaklıdır. Bu nokta da yatırımların Milli Gelir üzerindeki çoğaltan etkisinin basit denk bütçe yaklaşımıyla " $\Delta Y = \Delta I(1 - c) \setminus 1 - c$ " olarak veya " $\Delta Y \setminus \Delta I = 1 \setminus 1 - c$ " biçimiyle ifade edilebilir.

² İlgili zaman aralığında ithalat miktarı, " Z " olarak ifade edildiğinde, bu miktarın marjinal ithalat eğilimine bağlı olarak, $\Delta Z = h\Delta Y$, olarak ifade edildiğini hatırlayalım.

³ Zaman aralığına yönelik kamu harcamaları dışında vergi oranlarındaki veya mevcut vergi yapısındaki bir değişim söz konusu olduğunda, vergi çoğaltanının $[-1 \setminus 1 - c] X(c\Delta T)$ olduğundan hareketle marjinal ithalat eğiliminin de bu eşitliğe dahil edilmesiyle vergilerin çoğaltan etkisini, $[dY \setminus dV = -cY \setminus 1 - c(1 - h)]$ şeklinde ifade etmemiz olanaklıdır. Ancak, çalışmamızda söz konusu ilgili zaman dilimlerinde kamu harcamalarının çoğaltan etkisi ele alındığından, vergi harcamaları çoğaltan değeri söz konusu edilmemektedir.

⁴ Eşitliğimizde Marjinal İthalat Eğiliminin $0 < h < 1$ arasında bir değer aldığı hatırlayalım.

Parametrik değerler ve ölçek etkilerinin zaman aralığına yönelik ortaya koyduğu problematik konumun, ilgili zaman aralığında değişkenlerin bir çoğaltan etkisi olarak ortaya koyduğu Milli Gelir üzerindeki artış etkisinin -veya artışın- (Y_k dönemi için), önceki dönemdeki artış oranına olan (Y_z dönemi için) oransal değerindeki (R^k) sapmalarla netlik kazanmakta olduğu söylenebilir. Bu bağlamda oransal bir sapma ölçęi yaratan " R^k " değerinin ölçek etkisi, marginal tüketim eğiliminin değerindeki artışlarla pozitif orantılı bir yapıyı da ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, sonraki her bir " k " dönemi için söz konusu değerin oransal etki ölçęi büyüyerek artmakta; $(1 - c^{x+1})$. " Y_k " dönemindeki artışın artan kamu harcamalarının (ΔG), çoğaltan etkisinin ithalattaki artış ile de daha büyüdüğü ve önceki dönem artışlarının yetersiz kaldığı kriz dönemlerinde de alternatif bütçe politikalarının oluşturulmasına yönelik anlamlı bir çerçeve oluşturduğu izlenmektedir. İlgili zaman aralıklarında kamu harcamalarındaki istenilen artışların (dY) oluşturduğu harcamaların çoğaltan etkisiyle, planlanan Milli Gelir artışı sağlanmasına yönelik bu yaklaşımı, Musgrave'in de yaklaşımını baz alarak,

$$R^k = Y_k - Y_0 \setminus Y_z - Y_0 = 1 - c^{x+1} \quad (4)$$

şeklinde yazılabilir (Musgrave (c), 2004: 116). Zaman aralıklarının ilgili devrede yıl olarak ele alınmasının, çalışmamızın verilerinin döneme ilişkin yorumlanmasında ve mali yıla ilişkin bütçe bazında ele alınmasında daha anlamlı olduğu görülmektedir (Aslan, 2008: 425-426). Burada zaman aralığı açısından önemli sorun, harcamaya konu olan kişilerin sonraki dönemde alternatif bir bütçe politikası kapsamında refah düzeylerinin yükselip yükselmeyeceği ve eğer pozitif bir çoğaltan etkisi süreci söz konusu ise bu sürecin tüm zaman aralığını (veya ele aldığımız model dönemi) eşit oransal bir dağılımla kapsayıp kapsamayacağıdır¹. Bu yaklaşım ilişkin Milli Gelir ve dolayısıyla da refah düzeyi artışının pozitif oransal bir artışla süregeldiğinin kabul edildiği bir süreçte zaman aralığı baz alınarak Milli Gelir'deki değişim değerleri, " $Y_k - Y_0$ ", çerçevesinde:

$$Y_k - Y_0 = \Delta G + c\Delta G + c^2\Delta G + \dots + c^k\Delta G = [1 - c^{x+1} \setminus 1 - c] \Delta G \quad (5)$$

biçiminde ifadelendirilebilir (Musgrave (c), 2004: 116). Eşitlik (5)'in aynı dönemde marjinal ithalat eğiliminin de ele alındığı ve ithalat içerikli harcamaların çoğaltan etkisinin de söz konusu olduğu bir yapıda Milli Gelir değişim (mutlak artış) değerlerini, eşitlik (3)'ile birlikte oluşturduğu bir çerçevede aşağıdaki gibi ortaya koymak olanaklıdır:

$$Y_k - Y_0 = [1 - c^{x+1} \setminus 1 - c (1 - h)] \Delta G \quad (6)$$

¹ Bu durumda harcamaların yarattığı refah etkisinin kısa dönemde değişmediğinden, bu durum, $n = a$ olarak ifade bulmakta, artan kamu harcamalarının sonucu önceki refah etkisi (veya harcamaya konu olan mükelleflerin Milli Gelir'den aldığı pay) gelecek dönemlere ilişkin uzun dönemde küçük kalacağından, $a < \infty$, kamu harcamaları çoğaltan etkisinin " c^{x+1} " kadar zaman aralığına bağlı olarak artacağı kabul edilmektedir.

Eşitlik (6) çerçevesinde ele alınan dönemde vergi gelirleri ve yatırım harcamalarının da çoğaltan etkileri şüphesiz mevcuttur¹. Eşitlikte, marjinal ithalat eğiliminin değişmediği ve ilk dönemdeki çoğaltan etkisine sahip olduğu ve istikrarlı bir ekonominin ihracat-ithalat dengesi ve karşılama oranlarındaki istikrarla süregeldiği kabul edilmiş; dolayısıyla da marjinal ithalat eğilimi, küçük sapmalara rağmen sabit kabul edilmiştir. İlgili dönemde Milli Gelir üzerinde bir çarpıcı bir çoğaltan etkisinin toplam kamu harcamalarının değişimini doğrudan etkilemesi bazında, marjinal tüketim ve marjinal ithalat eğiliminin Milli Geliri üzerinde etki ölçeği olarak ifade bulması anlamlıdır (Arestis and Sawyer, 2010: 33).

3. Milli Gelir Etki Ölçeğine Yönelik Zaman Aralığına İlişkin Parametrik Etkileşim

Eşitlik (4)'ün ilgili dönemlerdeki zaman aralığına bağlı Milli Gelir değişimindeki gelir artış esnekliğini de ortaya koyduğu görülmekte, diğer taraftan da artan zaman aralığı sürecinde Milli Gelir üzerinde bir artış etkisi oluşturduğu izlenmektedir. Bu açıdan ilgili dönemde artan kamu harcamalarının “Mutlak Artışının” bilinmesi, devreleri kapsayan zaman aralığında zaman aralığını baz alarak artan marjinal tüketim eğiliminin, (c^{x+n}), etkisinin doğrudan anlaşılması için oldukça önemlidir ve opsiyonel mali politikaların oluşturulmasına yönelik Milli Gelir değerlerinin artan kamu harcamaları ile birlikte marjinal tüketim eğiliminin parametrik etkileşimi kapsamında değerlendirilmesi söz konusudur (Becsi, 1993: 55-59).

3.1 Zaman Aralığında İlişkin Marjinal Tüketim Eğilimindeki Değişimlerde Kamu Harcamalarında Artışlar ve Milli Gelir'in Konumu

Kamu harcamaları çoğaltan etkisinin, “ $1-c$ ” olduğu otonom bir döneme karşılık, söz konusu zaman aralığının başlangıcını esas alan bir marjinal tüketim eğilimi artışı, (c^{x+n}), şüphesiz ki bu zaman aralığının baz alındığı kamu harcamalarının dönem başına göre bir “Mutlak Artışını” ortaya koymaktadır [$1 - c^{x+1} \setminus 1 - c$]. ΔG ve zaman aralığına göre farklılaştırılan bu konum, otonom dönemdeki değişmeyen marjinal tüketim eğiliminin, c^{x-1} , dönemselsel yapısını önceleyen zaman aralığı kadar Milli Gelir üzerinde bir etki ölçeği oluşturmaktadır. Dolayısıyla söz konusu zaman aralığına ilişkin “ c^{x+n} ” konumunda, “ c^{x-1} ” durumundaki marjinal tüketim eğilimine oranla Milli Gelirin artışına yönelik etki ölçeği daha büyük ortaya çıkmakta ve eşitlik (4)'de verilen her iki konumun birbirine oranı, marjinal tüketim eğilimine bağlı toplam artış yüzdesini ortaya koymaktadır, $1 - c^{x+1}$ (Musgrave (c), 2004: 116). Tablo.1., marjinal ithalat eğiliminin dikkate alınmadığı (veya sabit kabul edildiği), ancak kamu harcamalarındaki her bir artışla birlikte (ΔG), marjinal tüketim eğiliminin değişen değerlerine bağlı olarak ilgili zaman aralığında kamu harcamalarının çoğaltan etkisine ilişkin Milli Gelir üzerindeki olası mutlak artışları göstermektedir.

¹ İthalatın da söz konusu olduğu bir yapıda marjinal ithalat eğiliminin de dikkate alındığı bir döneme ilişkin otonom tüketim harcamalarının ve vergilerin negatif bir çoğaltan etkisinin de dahil olduğu bir yatırım (I) ve kamu harcamaları (G) çoğaltan etkisinin varlığını, bir Milli Gelir eşitliği olarak, $Y = [1 - c^{x+1} \setminus 1 - c(1-h) \cdot (C_o + I + G - cT_o)]$ biçiminde ifade etmek olanaklıdır.

Tablo 1: Zaman Aralığı Sürecinde Milli Gelire İlişkin Mutlak Artış Değerlerine Yönelik Parametrik Etkileşim

Parametrik Değerler	$\Delta G = 50$		$G = 50$		$\Delta G = 100$		$\Delta G = 100$		$\Delta G = 150$		$\Delta G = 150$	
	$c=0.4$	$c=0.6$	$c=0.5$	$c=0.8$	$c=0.4$	$c=0.6$	$c=0.5$	$c=0.8$	$c=0.4$	$c=0.6$	$c=0.5$	$c=0.8$
$c^{x+1(h)}$	70.0	80.0	75.0	90.0	140.0	160.0	150.0	180.0	210.0	240.0	225.0	270.0
c^{x+2}	78.0	98.0	87.5	122.0	156.4	196.0	175.0	244.0	234.0	294.0	262.5	366.0
c^{x+3}	81.2	108.8	93.7	147.6	162.2	217.6	187.5	295.2	243.6	326.4	281.2	442.8
c^{x+4}	82.4	115.2	96.8	168.0	164.8	230.6	193.7	336.1	247.4	345.8	290.6	504.3
c^{x+5}	82.9	119.1	98.4	184.4	166.0	242.2	196.8	368.9	249.0	357.5	295.3	553.4
c^{x+6}	83.1	121.5	99.2	197.5	166.4	243.0	198.4	395.1	249.6	364.6	297.6	592.7
c^{x+8}	83.2	123.7	99.8	216.4	166.5	247.4	199.6	432.8	249.9	371.2	299.4	649.3
c^{x+n}	83.3	125.0	100.0	250.0	166.6	250.0	200.0	500.0	250.0	375.0	300.0	750.0

* $c^x \rightarrow x = 1 \rightarrow c^{x+1} \rightarrow c^2$; "h" değeri, sabit kabul edilmiş ve hesaplamalara dahil edilmemiştir.

Tablo 1’de, değişen marjinal tüketim eğiliminin değişik zaman aralıklarındaki farklı bir Milli Gelir etki ölçüğü oluşturmasının yanı sıra, artan bir kamu harcamaları sürecinde de farklı zaman aralıklarına bağlı mutlak artışlar görülmektedir. Zaman aralıklarının (veya devrenin) uzun tutulması, konjonktürel yapıya bağlı bile olsa, marjinal tüketim eğilimini doğrudan belirleyen tüketim tercihlerinin konumu ve ulusal sektörel yapının dönemsel etkisinin de son derece önemli olduğu yadsınamaz (Baumol and Blinder, 1994: 161). Zaman aralıklarının devresel uzunluğu, konjonktürel denge beklentilerinin mali politikalarla uyumu ve bu politikaların esnekliğini ortaya koyan yapısal unsurlarla anlam kazanmaktadır. Bu açıdan tablo (2), söz konusu mutlak artışların yanı sıra, ortaya konulan ilgili zaman aralıklarındaki yüzdeler artışların da devresel esnekliğinin ortaya konulması açısından anlamlıdır. Aşağıdaki tablo (2)’de Marjinal tüketim eğilimini doğrudan etkileyen ve konjonktürel uyumunun sağlanması bazında artan kamu harcamalarının Milli Gelir üzerindeki dönemsel, $(Y_k - Y_0)$, yüzdeler etki değerlerinin zaman aralıklarındaki yüzdeler dağılımı görülmektedir¹.

¹ Zaman aralığına ilişkin yüzdeler değerlerin saptanması, $(1 - c^{x+1}) \Delta G$.

Tablo 2: Zaman Aralığı Sürecinde Milli Gelir Yüzdeleri Değişim Değerlerine İlişkin Parametrik Etkileşim

Parametrik Değerler	$\Delta G = 50$		$\Delta G = 50$		$\Delta G = 100$		$\Delta G = 100$		$\Delta G = 150$		$\Delta G = 150$	
	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8
$c^{x(*)}$	30.0	20.0	25.0	10.0	60.0	40.0	50.0	20.0	90.0	60.0	75.0	30.0
c^{x+1}	42.0	32.0	37.5	18.0	84.0	64.0	75.0	36.0	126.0	96.0	112.5	54.0
c^{x+2}	46.8	39.2	43.7	24.4	93.0	78.4	87.5	51.2	140.4	117.6	131.2	73.2
c^{x+3}	48.7	43.5	46.8	29.5	97.0	87.0	93.7	59.0	146.1	130.6	140.6	88.5
c^{x+4}	49.4	46.1	48.4	34.0	98.0	92.2	96.8	67.2	148.4	138.3	145.3	100.8
c^{x+5}	49.7	47.6	49.2	37.0	98.9	95.3	98.4	73.7	149.3	143.0	147.6	110.6
c^{x+6}	49.9	48.6	49.6	40.1	99.8	97.9	99.2	80.0	149.7	145.8	148.9	118.9
c^{x+n}	50.0	50.0	50.0	50.0	100.0	100.0	100.0	100.0	150.0	150.0	150.0	150.0

* $c^x \rightarrow x = I$

Tablo 2’de $c^{x(*)}$ olarak başlayıp, c^{x+n} olarak devam eden zaman aralığında, her bir zaman aralığının farklı bir marjinal tüketim eğilimi çokluğu olarak ifade edildiği süreçteki, kamu harcamalarının “50”, “100” ve “150” birim olarak ifade edildiği Milli Gelir üzerindeki yüzdeleri değişim değerleri görülmektedir. Marjinal tüketim eğiliminin zaman aralığına bağlı katsayı değeri arttıkça, artan tüketim eğilimi karşısında Milli Gelir üzerindeki etki marjının da arttığı izlenmektedir. Şüphesiz artan marjinal tüketim eğilimi, yine aynı dönemde artan kamu harcamalarının bir çoğaltan etkisi olarak Milli Gelir üzerinde bir artış etkisi oluşturmaktadır. Milli Gelir artışına ilişkin değer marjinal tüketim eğiliminin sabit, “ c^x ”, değeri olarak süregeldiğinde, kamu harcamalarında söz konusu ettiğimiz artışlar gerçekleşse bile, Milli Gelir üzerindeki ölçek etkisi istenilen düzeyde sağlanamamakta ve artan kamu harcamalarıyla birlikte, ilgili zaman aralıklarındaki marjinal tüketim eğiliminin üstlü çokluklarla arttığı bir tüketim dengesinin kaçınılmaz olarak gündeme geldiği görülmektedir. Mali teşvik ve özellikle konjonktürel yapıda tüketimin artırılmasına yönelik yapı, diğer taraftan önemli bir farklılıkla da zaman aralığındaki parametrik etkileşime konu olabilmektedir (Enders, 2010: 422-423).

Bu farklılık, marjinal tüketim eğilimine bağlı olarak ortaya çıkmakta, artan kamu harcamaları karşısında tüketicilerin artan marjinal tüketim eğilimleri, yine söz konusu bu tüketicilerin tüketim eğilimlerini arttıran gelirin elde edildiği zamanla genellikle farklı bir konumda ve zaman aralığında söz konusu olmaktadır (Musgrave (c), 2004: 117). Bu olgu, yine diğer taraftan tüketicilerin elde ettiği gelirin, değişik zaman aralıklarında, değişik ve artan bir marjinal tüketim eğilimine konu olmasıyla zaman aralığına yönelik, “ c^{x+n} ”, olarak ifade edilmekte ve zaman aralığı sonunda artan yüzdeleri değer olarak kamu harcamaları miktarına eşit en küçük marjinal tüke-

tim eğilimi değerine ulaşmaktadır. Tablo (2)'de artan kamu harcamalarına karşılık bir üstlü çokluk etkisiyle düşen marjinal tüketim eğilimiyle zaman aralığının nihai noktasında sadece kamu harcamalarına eşit bir Milli Gelir artış etkisi ortaya koyması oldukça anlamlıdır. Ters ilişkili bir yapıyı ortaya koyan bu durumun, artan zaman aralığıyla birlikte gelirin elde edildiği zaman diliminden uzaklaşıldığı ve dolayısıyla da marjinal tüketim eğiliminin artan zaman aralığı ile etkisinin azaldığı; ancak kamu harcamalarının artış etkisiyle zayıfta olsa bir Milli Gelir etki ölçeği oluşturmaya devam ettiği süreci ortaya koyduğu görülmektedir (Reynolds, 2009: 11). Yine tablo 1'de izlendiği gibi, artan kamu harcamalarına karşılık, marjinal tüketim eğiliminin zaman aralığına bağlı küçülen konumu, " c^{x+n} ", Milli Gelir artışına yönelik değerini zayıflatmaktadır. Şüphesiz Milli Gelir için en istenilen, ancak gelişmekte olan ülkeler için uygulamada oldukça zor yer bulan konum, bu ülkeler için kamu harcamaları artışının % yüzün üzerinde olduğu ve bu artışla birlikte marjinal tüketim eğiliminin de oldukça yüksek seyrettiği konumdur. Gelişmekte olan ülkelere çok gelişmiş ülkelere özgü bu konum, tasarrufları yetersiz gelişmekte olan ülkeler için de ekonomik büyüme ve refah düzeyi artışına ilişkin önemli bir kısır döngüyü ortaya koymaktadır. (İbrahim, 2008, 174).

Diğer taraftan tablo (2), daha sonraki yorumlanması için anlamlı bulduğumuz mali uyuma ilişkin yapısal esnekliğin oluşturulmasına yönelik değerlerinde ortaya konulması bağlamında anlamlıdır. Daha öncede değindiğimiz gibi, eşitlik (4)'de, " $R^k = Y_k - Y_0 \setminus Y_z - Y_0 = 1 - c^{x+1}$ " olarak yapısal mali uyuma yönelik esnekliğin ifadesinde, artan kamu harcamalarına karşılık marjinal tüketim eğiliminin aldığı konumuna göre artan yüzdeler ifade değerleri, tabloyu oluşturduğumuz, " $1 - c^{x+1}$ " yaklaşımıyla biçimlenmekte ve yapısal uyuma yönelik esnekliği de ortaya koymaktadırlar. Zaman aralığının artan her bir değerine ilişkin artan kamu harcamalarının Milli Gelir üzerindeki oransal katkı ölçeği, yapısal esnekliğin de bir diğer görünümü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada anlamlı olarak yorumlanacak olgu, artan kamu harcamalarının Milli Gelir üzerindeki etkisi marjinal tüketim eğilimine de bağlı bir yüzdeler katkı ölçeği olarak ele alınırken, marjinal tüketim eğiliminin değişen parametrik değerlerinin de ilgili zaman aralığında hedef yapısal mali uyum politikalarının esnekliğini oluşturan parametrik değerleri ortaya koymuş olmasıdır. Ancak yapısal esnekliği belirleyen unsurlar sadece marjinal tüketim eğiliminin değil, diğer taraftan vergi oranlarının (veya artan oranlı vergi oranlarının) yapısına da bağlıdır ve vergi matrahlarının Milli Gelir artış oranlarına değişimi de mali esnekliğin başında gelen önemli kriterler arasında kabul görmektedir (Musgrave (c), 2004: 117). Tüm bunlarla birlikte kamu harcamalarının önemli artış nedenlerinden biri olan marjinal ithalat eğiliminin yüksekliği de, artan kamu harcamaları üzerindeki pozitif etkisiyle, Milli Gelir üzerinde önemli bir katkı yüzdeliğine sahiptir.

3.2 Parametrik Etkileşimde Marjinal İthalat Eğiliminin Konumu ve Milli Gelir Etki Ölçeği

Milli Gelir artışına yönelik kamu harcamalarının artışına ilişkin konum, şüphesiz ki sadece marjinal tüketim eğiliminin artışıyla biçimlenmemekte; diğer taraftan söz konusu zaman aralığında marjinal ithalat eğilimine (h) bağlı ithalatın da arttığı dönemlerde değişen kamu harcamalarının da doğrudan etkisiyle önemli bir Milli Gelir artış ölçeği ortaya koymaktadır. Bu noktada anlamlı kabul edilen yaklaşım, ilgili zaman aralığında marjinal ithalat eğiliminin artmasına koşut şüphesiz kamu harcamalarının da artmış olması ve artan ithalat miktarının yine ilgili zaman aralığında marjinal tüketim eğiliminin zaman aralığına bağlı artan çoğaltan katsayı değeri ile Milli Gelir üzerinde yarattığı pozitif bir ölçek etkisine konu olmuş olmasıdır.

Eşitlik (6)'da, $[1 - c^{x+1} \setminus 1 - c(1 - h)] \Delta G$ olarak ifade edilen bu durum, diğer taraftan Milli Gelir üzerinde bir etki ölçeği oluşturması açısından marjinal ithalat eğiliminin, marjinal tüketim eğilimiyle lineer bir etkiye sahip olduğu mutlak artışları ifade eden doğru orantılı bir yapıyı da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla mali uyum politikalarının oluşturulmasında marjinal ithalat eğilimi ve marjinal tüketim eğiliminin ilgili zaman aralığındaki uyumunun, kamu harcamalarındaki artışlara ilişkin Milli Gelir üzerindeki etkisini daha da net bir konuma ulaştırdığını söylemek olanaklıdır. Aşağıdaki tablo (3), eşitlik (6)'nın baz alınarak oluşturulduğu mutlak artış değerleri üzerine değil, ancak yine marjinal ithalat eğiliminin de kamu harcamalarına bir çoğaltan etki süreci olarak dahil edildiği yüzdelerle değer artışları olarak ifade edilen parametrik etki ölçeklerini ortaya koymaktadır. Kamu harcamaları artışlarının Milli Gelir üzerinde yüzdelerle artışlarla toplam bir artış yüzdesi oluşturduğu yapı, bir ölçek artışı olarak oldukça net ve anlamlı bir tablo orta koymaktadır ve marjinal ithalat eğiliminin konumunun, zaman aralığında artan marjinal tüketim eğiliminin de etkisiyle zaman aralığında başlangıç Milli Gelir katkı ölçeğini de arttırdığı görülmektedir.

Bu bağlamda Tablo (3)'de ki yapı, kamu harcamalarının önemli bir artış nedeni olarak **marjinal ithalat eğiliminin de dahil edildiği** söz konusu zaman aralığında, bir üstlü çokluk olarak artan marjinal tüketim eğiliminin de etkisiyle ortaya çıkan çoğaltan etkisinin Milli Gelir üzerindeki yüzdelerle toplam artış etkisini ortaya koymaktadır $[1 - c^{x+1} (1 - h)] \Delta G$.

Tablo 3: Kamu Harcamalarının Artışında Parametrik Etkileşim ve Zaman Aralığında Milli Gelir Yüzelik Artış Değerleri**

Devre Sayısı ($Y_k - Y_0$)	$\Delta G = 50$		$\Delta G = 50$		$\Delta G = 100$		$\Delta G = 100$		$\Delta G = 150$		$\Delta G = 150$	
	h=0.4	h=0.6	h=0.4	h=0.6	h=0.5	h=0.7	h=0.5	h=0.7	h=0.6	h=0.8	h=0.6	h=0.8
Parametrik Değerler	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8
$c^{x(6)}$	38.0	38.0	35.0	34.0	80.0	82.0	75.0	76.0	126.0	133.0	120.0	126.0
c^{x+1}	45.2	42.8	42.5	37.2	92.0	89.2	87.5	80.8	140.4	139.2	135.0	130.8
c^{x+2}	48.8	45.6	46.2	39.7	96.8	93.2	93.7	84.6	146.1	143.4	142.5	134.6
c^{x+3}	49.2	47.4	48.1	41.8	98.7	96.1	96.8	87.7	148.3	146.1	146.2	137.7
c^{x+4}	49.6	48.4	49.0	43.4	99.4	97.6	98.4	90.1	149.2	147.6	148.1	140.1
c^{x+5}	49.8	49.0	49.5	44.7	99.7	98.6	99.2	92.1	149.7	148.5	149.0	142.1
c^{x+6}	49.9	49.4	49.7	45.8	99.9	99.1	99.6	93.7	149.9	149.3	149.6	144.0
c^{x+n}	50.0	50.0	50.0	50.0	100.0	100.0	100.0	100.0	150.0	150.0	150.0	150.0

* $c^x \rightarrow x = 1$

** Marjinal İthalat Eğilimine İlişkin (h) Parametrik Değerler Dahil

Marjinal ithalat eğiliminin de hesaplamalara konu olduğu ve eşitlik (6)'kapsamındaki hesaplamaların söz konusu olduğu tablo (3), artan kamu harcamaları karşısında ilgili zaman aralığında marjinal tüketim eğiliminin ilk eşliğinde, " $c^{x(6)}$ " Milli Gelir katkı yüzdesini, diğer marjinal ithalat eğiliminin olmadığı konuma göre yükselttiği görülmekte (Mankiw, 2007: 457-458); kamu harcamalarının çoğaltan etkisinin konumunu daha yüksek bir etki ölçeğine kavuşturduğu anlaşılmaktadır. Kamu harcamalarının çoğaltan etkisine bağlı Milli Gelirdeki bu değişikliklerin kamu harcamalarının her bir artışına konu olan iktisadi kalemlerin etkisiyle bir doğrusal-pozitif artışa konu olduğu ve yapısal mali uyum sürecinde söz konusu dalgalanmaların konjonktürel dinamikleriyle uyumunu sağlayan önemli unsurları ortaya koyduğu da izlenmektedir.

Yapısal esnekliğin ortaya konmasında şüphesiz ki olayın vergi yönünü araştırmak ve bu bağlamda Milli Gelire olan katkı ölçeğinin esneklikle ortaya çıkan yapısal uyum politikaları bazında saptanmasına çalışmak, yapısal uyum politikalarının özünü oluşturmaktadır. Milli Gelir seviyesinin söz konusu zaman aralığındaki değişimi, vergi çoğaltanının ele alındığı süreçte ve dışa açık bir ekonomide şüphesiz transfer harcamaları gibi negatif bir vergi etkisi oluştursa da, yapısal esnekliğin değişen vergi gelirleri ve harcamalarının Milli Gelir üzerindeki pozitif etkisini çarpıcı

bir olumsuz süreç yaratarak saptırmadığı ve dolayısıyla da çoğaltan etkisini pozitif etkilediği de açıkça söylenebilir¹.

4. Yapısal Mali Uyum Politikalarının Oluşturulmasında Vergi - Milli Gelir Oranlarının Etki Ölçeği ve Zaman Aralığı Uyumu

Dışa açık marjinal ithalat ve marjinal tüketim eğiliminin yine aynı süreçte değişen vergi oranların da etkisiyle oluşturduğu değişik çoğaltan etkisine ilişkin Milli Gelir değişim düzeyi, otonom harcamaların (ΔG) çok fazla değişmediği bir süreçte farklı konumlarda ve farklı etki ölçeği düzeylerinde gerçekleşmektedir. Diğer bir ifadeyle vergi politikalarının oluşturulmasında politikaların karar sürecine etki eden söz konusu parametrik değerler, aldıkları değişik değerler ile zaman aralığı sürecine ilişkin kümülatif bir çoğaltan etkisi oluşturmakta ve her bir parametrik değer farklı konumu, Milli Gelir üzerinde oransal farklı değişim ölçekleri oluşturmaktadırlar. Yapısal uyum politikalarının oluşturulmasında söz konusu parametrik değerlerin çoğaltan etkisi, konjonktürel değişimlerle olan uyumu nisbetinde parametrik bir değişimi gündeme getirerek ilgili zaman aralığındaki yapısal mali uyum politikalarını biçimlendirdiği görülmektedir. Şüphesiz bu süreç, Milli Gelir üzerindeki etki ölçeğini dışa açık bir ekonomide bir kamu harcaması çoğaltanı oluşturan marjinal ithalat eğilimi ve değişen (artan) vergi oranlarının etkisinin yanı sıra, ağırlıklı olarak marjinal tüketim eğiliminin ilgili zaman aralığında (bir üstlü çokluk olarak) ortaya koyduğu çoğaltan etkisiyle biçimlendirmektedir.

4.1 Vergi Oranlarının Değişim Sürecinde Marjinal Tüketim ve İthalat Eğiliminin Milli Gelir Değişim Etkisi

Yapısal mali uyum politikaları, şüphesiz söz konusu politikaların arzulan yapısal esnekliği ile önemli bir anlamsal uyum kazanmakta ve yine söz konusu ilgili zaman aralığında istikrar sağlayıcı bir konuma ulaşmaktadır. İlgili zaman aralığında artan vergi harcamalarına karşılık Milli Gelir düzeyindeki değişikliklerin hangi oransal artış düzeyinde seyrettiği ve dolayısıyla da vergi gelirleri ve kamu harcamalarının karşılıklı arttığı bir süreçte marjinal tüketim ve ithalat eğiliminin çoğaltan etkileriyle de ortaya çıkan bir Milli Gelir artış ölçeği oluşturmaktadırlar.

Yapısal mali politikaların oluşturulma sürecinde söz konusu bu unsurların bazılarının değişmez kabul edildiği, ancak bazılarının da önemli bir dönemsel değişime uğradığı söz konusu bu süreçte, vergi oranlarının zaman aralığındaki değişimlerinden (marjinal vergi oranı) hareketle, vergi oranlarındaki değişimin marjinal ithalat ve tüketim eğilimiyle olan etkileşim sürecinin Milli Gelir yüzdelerindeki değişim değerlerini,

$$Y_k - Y_0 = [1 - c^{x+1} (1-t) + (1-h)] [C_0 + I_0 + G_0 + X_0] \quad (7)$$

¹ Vergi gelirlerinin arttığı söz konusu bu süreçte, değişen vergi gelirlerinin (ΔT) Milli Gelir üzerindeki vergi çoğaltanı konumunu, $\Delta Y = I \setminus I - c(c\Delta T_0)$ şeklindedir. Aynı süreçte kamu harcamalarının Milli Gelir üzerindeki net oransal etkisini, $\Delta Y = [I \setminus I - c(\Delta G_0)] - [I \setminus I - c(c\Delta T_0)]$ şeklinde ifade etmek olanaklıdır. Bu konuda bkz: Beyhan Ataç, *Maliye Politikası*, 7. bask., Eskişehir: Etam A.Ş. Matbaa Tesisleri, 2006.

eşitliğiyle veya $[C_0 + I_0 + G_0 + X_0]$ değerlerinin değişmez kabul edildiği ve çoğaltan etki değerinin olmadığı kabul edildiği bir süreçte,

$$Y_k - Y_0 = [1 - c^{x+1} (1-t) + (1-h)] \Delta G \quad (8)$$

şeklinde ifadelendirmek olanaklıdır (Ataç, 2006: 66). Yapısal mali uyum politikalarının konumunu eşitlik (8) deki dışa açık bir ekonomideki vergi oranlarının farklılıkların yarattığı Milli Gelir değişim değerlerini tablo (4)'de olarak görmek olanaklıdır.

Tablo (4)'de ilgili zaman aralığında değişen dönemsel marjinal tüketim eğilimi ve yine aynı zaman aralığında değişen vergi oranlarına karşılık, marjinal ithalat eğilimi değişen yalnız iki değer olarak kabul edilmiş (0.4 ve 0.6) ve Milli Gelirin bu değişkenlere değişken konumu bir tablo halinde irdelenmiştir.

Tablo 4: Marjinal İthalat Eğilimi ve Vergi Oranlarındaki Değişimlere İlişkin Zaman Aralığında Milli Gelir Yüzdeler Artış Değerleri**

Parametrik Değerler	t = 0.20 G = 50		t* = 0.30 G = 50		t* = 0.40 G = 100		t* = 0.20 G = 100		t* = 0.30 G = 150		t* = 0.40 G = 150	
	h=0.4	h=0.6	h=0.4	h=0.6	h=0.4	h=0.6	h=0.4	h=0.6	h=0.4	h=0.6	h=0.4	h=0.6
Devre Sayısı (Y _k -Y ₀)	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8	c=0.4	c=0.6	c=0.5	c=0.8
c ⁽⁰⁾	64.0	46.0	62.5	42.0	136.0	104.0	120.0	76.0	198.0	147.0	195.0	138.0
c ^{x+1}	73.6	55.6	71.2	47.6	150.4	118.4	140.0	88.8	223.2	172.2	217.5	152.4
c ^{x+2}	77.4	61.4	75.6	52.8	156.6	127.4	150.0	99.0	233.2	187.3	228.7	164.0
c ^{x+3}	79.0	64.9	77.8	55.6	158.1	132.2	155.0	107.2	237.3	196.3	234.3	173.1
c ^{x+4}	79.7	67.1	78.9	58.5	159.4	135.3	157.5	113.7	238.9	201.8	237.6	180.5
c ^{x+5}	79.8	68.3	79.4	61.0	159.7	137.2	158.7	119.0	239.5	205.1	238.8	186.4
c ^{x+6}	79.9	68.9	79.7	62.6	159.9	138.9	159.3	123.2	239.9	207.0	239.9	191.1
c ^{x+n}	80.0	70.0	80.0	70.0	160.0	140.0	160.0	140.0	240.0	210.0	240.0	210.0

* c^x → x = 1 ve t = Zaman Aralığındaki Vergi Oranı (%)

** Marjinal İthalat Eğilimine İlişkin (h) Parametrik Değerler Dahil.

Tablo (4), vergi politikalarının oluşturulmasında hedef vergi oranlarının sağlanmasına ilişkin vergi oranları ile doğrudan parametrik bir etkileşim ortaya koyan ve Milli Gelir üzerinde bir etki ölçüğü oluşturması konusunda ağırlıklı olarak marjinal tüketim eğiliminin ön plana çıktığı etkileşim sürecindeki yüzdelerli Milli Gelir artış değerlerini göstermektedir. Tablodaki her bir değer zaman aralığındaki değişimle örtüşen değişimi, kamu harcamalarındaki artış miktarının çoğaltan etkisi olarak Milli Gelir değişim düzeyini etkilediği; ancak bu değişim düzeyinin de artan vergi oranları ile ters orantılı bir yapıda süregeldiğini ortaya koymaktadır. Artan

kamu harcamalarına karşılık vergi oranlarındaki artış düzeyi, yapısal uyum politikalarının vergi ağırlıklı yüzünü de ortaya koymaktadır. Kamu harcamalarının üzerinde etkili marjinal ithalat eğiliminin artışı da izlendiği gibi, vergi oranlarındaki artışların ortaya koyduğu sapmalar oldukça belirgindir. Zaman aralığına yönelik devre sayısının artması, marjinal tüketim eğilimi ve marjinal ithalat eğiliminin beklenen çoğaltan etkisini şüphesiz arttırmaktadır. Ancak artan kamu harcamaları marjinal tüketim ve ithalat eğiliminden doğrudan etkilenmekle beraber, vergi oranlarındaki değişkenlik mali politikadaki etkinlik arayışı ve yapısal esneklik beklentilerini vergi olgusu üzerine yoğunlaştırmaktadır.

Bu yaklaşım, vergi oranlarındaki değişimin devre sayısına yönelik zaman aralığından ne kadar az etkilenirse veya diğer bir ifadeyle ilgili zaman aralığında vergi oranları ne kadar az etkilenirse ve değişirse, ekonomideki dalgalanmaların da o kadar az olacağı anlamını da vermektedir. Mali politikaların oluşturulmasında dışa açık bir ekonominin parametrik değerlerinin değişmediği, ancak artan zaman aralıklarının bir üslü çokluk olarak oluşturduğu çoğaltan etkisiyle, optimal bir mali politikanın gelecek zaman dilimindeki parametrik değerlerinin seçiminin oldukça anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bu olgu diğer bir ifadeyle Milli Gelir sonuç değerleri içerisinde vergi oranlarındaki artışlara bağlı vergi gelirlerinin miktarı ne kadar çok artarsa, Milli Gelir üzerindeki ölçek değerinin bir küçülme trendine girdiği ve ters orantılı bir yapıyı ortaya koyduğunu da göstermektedir (Mounts Jr. and Sowell, 2007: 201-202). Diğer taraftan yatırım portföylerindeki azalmaların da artan vergi matrahlarından kaynaklanan vergi yükünün bir sonucu olduğu yorumunu yapmak olasıdır. Bununla birlikte dışa açık bir ekonomide artan marjinal ithalat eğiliminin kamu harcamaları artış trendindeki zaman aralığının uzamasıyla da Milli Gelir açısından ortaya koyduğu değer (yüzdelerli artış değerleri olarak), artan zaman dilimi olarak dönem sonu ile dönem ortası arasındaki artış değerleri olarak çok da anlamlı artışlara ortaya koymadığı görülmekte ve zaman aralığına bağlı bir Milli Gelir esneklik değerlerinin belli bir zaman aralığından sonra düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2 Mali Politikalar Açısından Parametrik Etkileşim ve Yapısal Mali Uyum Süreci

Mali politikaların oluşum sürecinde hedeflenen Milli Gelir artış süreci, ağırlıklı olarak tablo (3) ve tablo (4)'de izlendiği gibi, artan kamu harcamalarıyla birlikte marjinal tüketim ve ithalat eğilimi çoğaltanlarının karşılıklı etkileşimi ile biçimlenmekte; dolayısıyla da parametrik değerlerdeki her bir değişim, Milli Gelir üzerinde farklı bir etki ölçeği oluşturmaktadır. Konjonktürdeki dalgalanmalar ve zaman aralığındaki değişimlerin parametrik değerlerin değişimiyle hedeflenen yapısı, uyum sürecinde yapısal mali politikaların da özünü ortaya koymaktadır. Mali politikaların oluşturulmasında, kamu harcamalarının artışı ve zaman aralıklarındaki marjinal tüketim eğiliminin bir önceki döneme göre değişen (azalan) konumu, kamu harcamalarının artışına koşut bir Milli Gelir artış ölçeği oluşturduğundan hareketle (Costa, 2007: 196-199). kamu harcamalarındaki Milli Gelir artışını doğrudan etkileyen bu

artışların söz konusu bu parametreleri etkilemesiyle politik bir oluşum sürecini de ifade ettiği görülmektedir. Diğer taraftan mali politikaların oluşturulmasında tablo (3) ve tablo (4)'deki söz konusu parametrelerin marjinal esneklik limitlerini de ortaya koyduğunu söylememiz olanaklıdır.

Ancak vergi oranları ne kadar artsa da, Milli Gelir Bu ters oranlı dönem başı ilişki, $T_0 \setminus Y_0$, artan kamu harcamalarının çoğaltan etkisiyle oluşturulabilecek bir Milli Gelir denge ilişkisiyle sağlanmaya çalışılmış, tablo (4)'de izlendiği gibi, marjinal ithalat eğiliminin $h=0.4$ 'den $h=0.6$ 'e çıktığı dönemlerde kamu harcamalarının Milli Gelir üzerindeki çoğaltan etkisinin de sapma oluşturduğu ve ölçek etkisinin azaldığı görülmektedir. Oysa ki tablo (4)'de kamu harcamalarının artış trendinde olduğu bir zaman aralığında vergi oranlarının da düşük seyretmesi, kamu harcamaları çoğaltanının Milli Gelir üzerindeki etki ölçeğini çok daha yoğun arttıracak ve yapısal esnekliğin mali politikalar açısından ele alınışındaki kamu harcamalarının etki derecesinin daha da ön plana çıktığı kamu harcamaları profili ortaya koyacaktır. Dolayısıyla konjonktürel yapıyı önceleyen zaman aralığı sürecinin Gelir Vergisi gibi artan oranlı bütçe kriterlerini dengeleyici bir yapıdan çok, vergi yükünün artırılması bazında vergi oranlarındaki kümülatif bir oransal artışın etkisiyle ortaya çıkabilecek konum sonrası kamu harcamalarının çoğaltan etkisiyle söz konusu olabilecek esnekliğinin azaldığı anlaşılmaktadır.

Toplam gelirdeki artışın artan kamu harcamaları ile bağıntısı ve vergi matrahlarının artışının toplam gelirdeki artışlarla olan oransal konumunun, aynı zamanda vergi matrahlarını da ifade etmesinin yanı sıra, diğer taraftan bu esnekliğin vergilemede artan oranlı yapısından çok vergi yükünü arttıran efektif vergi yükünün toplamını ifade etmesinden kaynaklanmaktadır. Konjonktür içersindeki geliri etkileyen ticari kısa dalgalanmaların gelirden daha hızlı olduğu konumda da artan vergi oranlarıyla Milli Gelir üzerindeki etki ölçeği, diğer ücret gibi vergi yükü üzerindeki vergi etkilerinden daha büyük olmaktadır (Musgrave (c), 2004: 120). Dolayısıyla tablo (4)'de de izlendiği gibi, marjinal yatırım eğiliminin çok yüksek seyrettiği konumda bile vergi oranlarındaki çarpıcı artışlar, Milli Gelir seviyesini yatırımların artışıyla ters orantılı olarak etkilemektedir¹. Mali uyum politikalarında vergi oranlarının düştüğü konumda da zaman aralığının dönemsel uzunluğunun kamu harcamalarının artış trendinde bile, toplam vergi gelirlerinin Milli Gelire oranı açısından vergi esnekliğini zayıflattığını söylemek olanaklıdır.

Tablo (4)'de düşük vergi oranlarına karşılık kamu harcamaları artış trendinde bile Milli Gelir üzerinde bir artış ölçeği oluşturması marjinal tüketim ve ithalat eğilimine bağlı çoğaltan etkisinden kaynaklanmakta ve vergi artışını hedefleyen mali politikaların oluşturulmasında artan vergi limitlerinin Milli Gelir üzerindeki esnekliği arttıran oransal artışının sağlanmasında dolaylı bir gelir ikame etkisi oluşturmak-

¹ Bu yaklaşım, " $Y = c(Y-T) + I$ ", olarak ifade edilen yaklaşımın zaman aralıkları ile olan konumunda vergi gelirlerindeki değişimin, marjinal tüketim eğilimiyle olan yatırımlar üzerindeki bağıntısıyla olan ifadesini ortaya koymakta ve dolayısıyla da ters orantılı ilişkisine dayanmaktadır.

tadır (MacKinnon, 1999: 265-268). Gerçekten mali politikaların oluşturulması ve hedef uyum sürecinin sağlanmasında söz konusu zaman aralığına ilişkin örneğin vergi gelirleri ve kamu harcamaları değişmese bile, marjinal tüketim ve ithalat eğiliminin yarattığı çoğaltan etkisinin baz alındığı bir yapıda kamu bütçesinin Milli Gelir üzerinde yarattığı etki ölçeği açısından istikrar sağlayıcı bir konuma sahiptir (Torregrosa, 2008: 214-218). Şüphesiz daha istikrarlı bir yapı için daha düşük vergi oranlarının artan kamu harcamaları ile süregelen yapısı, söz konusu zaman aralıklarında “ Y_k ” değerinin artmasına da gerekçe oluşturmaktadır. Tablo (4)’deki parametrik etkileşimden de yorumlanacağı gibi, vergi oranının (t) % 20’den, % 30’lara çıktığı, ancak buna karşılık kamu harcamaları oranının değişmediği bir yapıda marjinal tüketim eğilimindeki değişime bağlı (burada $c=0.4$ ’den $c=0.6$ ’ya ulaşan) Milli Gelir artış ölçeği, “ Y_k ” olarak düşme eğilimi göstermiştir. Kamu harcamalarındaki artışların hesaba katılmadığı bu yaklaşımda, vergi oranlarının da değişmediği bir süreçte ilgili zaman aralıklarında yine de bir Milli Gelir artış ölçeği oluşmakta; bu olgu da mali politikaların uyum sürecine ilişkin sağladığı olumlu katkısıyla bu politikaların istikrara yönelik yapısını güçlendirmektedir (Cohen, and Clark 1985: 586-591).

Ekonomideki dalgalanmaları da önemsiz kılan söz konusu bu istikrar sürecinde mali uyum politikalarının yıllık bazda değerlendirilen bütçe istikrar politikalarıyla da olan konumu çarpıcıdır. Mali uyum politikalarının parametrik etkilerindeki ayarlamalarla hedef düzenleyici bir istikrar etkisi oluşturan konumunun, yıllık bütçe politikalarıyla da olan tam bir uyumundan söz etmek çoğu kez olanaklı olmamaktadır. Bunun en önemli nedenlerinin başında, mali uyum politikalarının oluşturulmasında yapısal mali esnekliğin sağlanmasının ağırlıklı olarak bütçe bazlı olması ve yıllık kriterlerle sınırlı bir uygulama profiline sahip olmasıdır. Bununla birlikte örneğin yine kamu bütçesi içerisinde bayındırlık hizmetleri gibi hizmetlerin yasal esnekliği sağlayacak harcama politikalarıyla istenilen yapısal uyumu mutlak sağlamanın çok da mümkün olmadığı görülmekte; dolayısıyla da uygulamada çok yıllık bir bütçe yaklaşımı çerçevesinde aşılması amaçlanan bu durum, bütçe bazında gelirler ve harcama politikalarının da esneklik kriterleri açısından tekrar oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır (Dalagamas, 2000: 284-288). Bu bağlamda bütçe politikaları bazında değişmeyen bir vergi oranı ve kamu harcamaları zaman aralığında bile, artan devre sayısı ile marjinal tasarruf ve ithalat eğiliminin kamu bütçesinden beklenen istikrar unsurunu sağladığı izlenebilmektedir. Mali politikalarda uyum sürecine yönelik vergi politikalarının teknik açıdan bu süreci sağlanmasında daha uyumlu olduğu ve konjonktürel esnekliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Kamu harcamalarıyla vergi oranları artışının birlikte süregeldiği yapıda, artan oranlı vergi gelirlerinin istisna ve muafiyet sınırlarının zaman aralıkları ile olan uyumunun, diğer kamu alt yapı harcamaları gibi harcamaların dönemsel uyumu ile karşılaştırıldığında daha yüksek olduğu da ayrıca görülmektedir (Devarajan and Hammer, 1997: 20-24).

Harcama programlarındaki proje uygulamalarının vergi uygulamaları gibi çok sık değişime konu olmaması; ya da birden çok yılı kapsayan yatırımlara ilişkin bayındırlık harcamaları gibi harcamaların alternatif-telafi edici bütçe harcamaları

gibi harcamalarca zaman uyumuyla ilgili finansmanın sağlıklı bir şekilde ortaya konulamamış olması, vergi uygulamalarının baz alındığı mali uyum sürecini daha kolay biçimlendirmektedir. Bu bağlamda vergi uygulamalarındaki erken tahakkuk sistemi ve kaynakta kesim gibi uygulamalar, vergi esnekliği yapısını doğrudan etkileyen uyum kriterleri olarak anlamlı kabul edilmekte ve yapısal esnekliğin bütçe politikalarıyla uyumunu kolaylaştırmaktadır (Cebula, 1994: 170-174). Tablo (4)'de de izlendiği gibi, vergi oranlarının artışında kamu açıklarının kapatılmasında olumlu bir yaklaşım süreç olarak yakalansa bile, istikrar sağlayıcı bir bütçe politikası zaman devrelerinin sıklığına bağlı olarak Gelir Vergisi oranlarının dışında diğer vergilerin uyumuna da ihtiyaç göstermektedir. Özellikle Servet Vergileri gibi vergilerin yapısal mali uyum ve esnekliğinin sağlanmasındaki sorunlarla ortaya çıkan böylesi bir durum, mali uyumun sağlanması açısından ek gerekli düzenleme ve yaptırımlara ihtiyaç duymaktadır. Yapısal esnekliğin sağlanmasında Milli Gelir düzeyinde bir değişikliğin sağlanmasına yönelik "Formül Esnekliği" yaklaşımıyla ortaya konulmak istenilen de, vergi geliri ve harcamaların karşılıklı esnekliğinden doğan konumuyla biçimlendiği görülür.

Yapısal uyumun sağlanması ve istikrarın sağlanmasında şüphesiz istikrar fonksiyonu, kamu harcamalarının çoğaltan etkisiyle ortaya çıkmakta ve tablo (4)'deki parametrik değerlerin bütçe dinamikleriyle olan uyumu sonucu anlamlı bir Milli Gelir artış etkisi sağlanmaktadır. Artan vergi oranlarının yatırımlar üzerindeki sınırlayıcı olumsuz etkisinin, yine aynı zaman dilimindeki artan kamu harcamalarının çoğaltan etkisiyle dengelenen yapısı, vergi mükelleflerinin toplam Milli Gelirden aldığı payın artışıyla doğru orantılı olarak, vergi matrahlarının Milli Gelire olan oranıyla Milli Gelir üzerinde bir bütçe dinamiği oluşturmaktadır. Bu bağlamda zamanlama ve yapısal uyum politikalarında esneklik sorunu, mali politikaların ilgili zaman dilimleriyle uyumlu bir birlikteliğinden çok, bütçe bazında telafi edici bir alternatifler zincirinin vergi ve harcama parametreleriyle olan etkileşimiyle netlik kazanmaktadır (Heijdra and Ligthard, 2007: 337-340). Yapısal bir mali uyumun sağlanmasında söz konusu zaman aralığı sürecindeki devre sayısının artmasının parametrik değerler değişmedikçe anlamlı yapısal bir uyum sürecini ortaya koymadığı ve hedef bir yapısal uyumun marjinal tüketim ve ithalat eğiliminin oluşturduğu ağırlıklı parametrik etkileşiminin Milli Gelir üzerinde oluşturduğu etki ölçeği ile somut bir değere dönüştüğü izlenmektedir.

5. Sonuç

Kamusal mali politikaların etkinliği, şüphesiz ele alındığı söz konusu zaman aralığında diğer mali araçların etkinlik düzeyinin yanı sıra, bu politikaları hedefleri doğrultusunda etkileyen makro değişkenlerin ortaya koyduğu hedef Milli Gelir denge kriterleriyle ölçülmektedir. Söz konusu bu politikaların etkinlik düzeyi de, ele alındıkları zaman dilimlerinde ilgili Marjinal Tüketim ve İthalat Eğilimi gibi kamu harcamalarının artışıyla birlikte Milli Gelir üzerinde değişime yönelik önemli bir etki ölçeği oluşturmaktadır. Milli Gelir düzeyindeki değişimlerin vergi oranlarının arttığı bir yapıda harcama çoğaltanının etki ölçeğini zayıflattığı yapı, mali politikala-

rın hedef aldığı denge kriterlerini de zayıflatan bir konumuyla, alternatif bütçe politikalarının gerekliliğini ortaya koymakta ve mali kriz sürecinin aşılmasında önemli bir parametrik kriter bütünü oluşturmaktadır. Yapısal mali uyum açısından zaman aralığının önemi, zaman sürecinin ele alındığı sayısal zaman dilimlerinin Milli Gelir eşitliğini doğrudan etkilediği marjinal tüketim eğilimi ile ortaya çıkan çarpan etkisiyle ortaya çıkmakta ve gelirin elde edildiği gelir hızı ile doğrusal bir yapıda biçimlenmektedir. Burada sorun modele konu olan gelirin elde edilme hızının saptanmasına yönelik ortaya çıkmakta ve değişen gelir limitlerinin marjinal tüketim eğilimine ilişkin esnekliği de, söz konusu yapısal uyumun belirleyici özelliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Şüphesiz diğer taraftan böylesi bir yaklaşım Milli Gelir seviyesinin de düştüğü bir konumda kamu harcamalarındaki azalma ve vergi oranlarındaki bir artışın söz konusu olduğu bir yapıyı da ortaya koymakta ve Milli Gelir eşitliğini doğrudan etkileyen marjinal tüketim eğilimi değişirse bile yapısal uyum esnekliğinin sağlanmasında, alternatif bütçe politikalarının da konjonktürel içeriğini biçimlendirmektedir. Bu bağlamda yapısal mali uyum ve mali disiplinin birlikte ele alındığı konumlarda ise, kamu harcamalarının artış sürecinde vergilemenin kontrol ve yapısal uyum fonksiyonunu, vergi oranlarının artışıyla kamusal harcama çarpanı etkisi sınırlarının parametrik etkileşim ölçeğinde çizdiğini söylemek olanaklıdır. Mali parametrik değerler çerçevesinde bir mali uyum politikası, konjonktür devresi boyunca harcama programlarının sabit tutulduğu bir durumda vergi oranlarının saptanması ile bir ekonomik istikrar hedeflese de, vergi çoğaltanının oluşturduğu negatif etki dolayısıyla, bir kamu harcamaları artış trendiyle dengelenmesi zorunluluğunu da gündeme taşımaktadır. Milli Gelir artışının da hedeflendiği bir tam istihdam denge seviyesinde vergi oranlarındaki artışın kamu harcamaları artışına eşit olduğu bir yapıda hedef bütçe açıklarının kapatılması ve yapısal esneklik politikalarının oluşturulmasında, yarattığı çoğaltan etkisiyle kamu harcamalarının da arttırılmasının da zorunluluk oluşturduğu gözlenmektedir.

Yine bununla birlikte yapısal uyum politikalarının oluşturulmasında vergi oranları ve kamusal harcama oranlarının (G) parametrik değerler oluşturmasının yanı sıra, vergi politikalarının etkinliğini doğrudan etkileyen zaman aralığı etkileşiminin varlığı, devresel bir döngüyü ifade etmesiyle telafi edici bütçe oluşumlarına yönelik “Devri Bütçe” (Cyclecal Budget) olgusunu da destekler niteliktedir. Daha önce de değindiğimiz gibi, bir konjonktür devresi süresince yapısal esnekliğin kamu harcamaları ve vergiler değişirse bile, bütçe politikası dinamiklerine bağlı oluşu, istikrar sağlayıcı bir unsur olarak bütçeyi ön plana çıkartmaktadır. Toplam Milli Gelir artışı içerisinde bütçe dinamiklerinin katkı payı ne kadar yüksekse, yapısal uyumun harcama ve vergi oranlarıyla olan mali etkileşimine ilişkin bağımsızlığı da o ölçüde artmakta ve kamu harcamaları artışının hedef Milli Gelir artış ölçeğini şekillendirmesi de o derece etkili olmaktadır. Yine diğer taraftan mali parametrelerin etkileşimi sonucu tam istihdam düzeyine ilişkin bir hedef Milli Gelir limitinin sağlandığı konumda bile, bir hedef bütçe denkleminin sürdürülmesine ilişkin saptanan vergi oran-

ları artışının tam istihdam düzeyinden sapma yarattığı ve dolayısıyla Milli Gelir üzerindeki parametrik etki değerlerinin de artan zaman aralığında beklenen düzeyde seyretmediği de görülmektedir. Ekonomik kalkınma hedefleriyle uyumlu bir mali politikanın ortaya konulmasında harcama seviyesi ve vergi oranlarındaki değişimlerle sağlanmaya çalışılmasında vergi matrahlarının konumu ve kamu harcamalarına bağlı yatırım hızlandırmanın Milli Gelir üzerinde oluşturduğu etkinin yine aynı dönemde gelir oluşu ile olan etkileşimi de oldukça anlamlıdır. Çünkü mali esnekliğin sağlanmasında gelirin elde edildiği süreçle marjinal yatırım eğiliminin zaman aralıkları bazındaki uyumu, Milli Gelir üzerinde oluşturduğu etki ölçeği açısından marjinal tüketim eğilimini de doğrudan etkilemekte ve diğer yönüyle de mali politikaların sektörel piyasa teşviklerini ortaya koymasında önemli bir finansal kriterler zincirini ifade etmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler bazında ekonomik istikrarın sağlanması ve istenilen hedef Milli Gelir düzeyine ulaşılması artan kamu harcamaları ve artan vergi oranları arasında istikrarı sağlama adına ters oranlı bir ilişki bütünü ortaya koysa da; diğer bir ifadeyle vergi oranlarındaki artışlar kamu harcamalarının çoğaltan etkisini azaltan negatif bir etki ölçeği oluştursa da, Milli Gelir limitlerindeki artışların artan zaman aralığı sürecinde azalan oranlı da olsa bir artışa konu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yapısal mali uyum politikalarının konjonktürel daralma ve genişleme dönemlerine ilişkin çoğaltan etkisinin her iki farklı durumda da iki farklı etki ölçeği yarattığı ve ele aldığımız eşitlik (8)'deki çoğaltan etkisinin konjonktürün genişleme dönemlerinde istikrar etkisinin daha ön plana çıktığı; ekonomik büyümeye ilişkin hedef dengelerin ön plana çıktığı daralma dönemlerinde ise zaman aralıklarına bağlı Milli Gelir üzerinde oluşturduğu bir ölçek etkisiyle ekonomik büyüme dinamiklerini oluşturduğu ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar

ABEL, Andrew B. "Consumption and Investment", in Handbook of Monetary Economics, Benjamin M. Friedman and Frank H. Hahn (eds.), Vol. 2, North-Holland: Elsevier Science Publishers Co., Inc., 1990, ss. 725-778.

AHRENSDORF, J., (1980), "Central Bank Policies and Inflation A Case Study of Four Less Developed Economies, 1949-57" in Money and Monetary Policy in Less Developed Countries: A Survey of Issues and Evidence, Warren L. Coats, Jr. and Deena R. Khatkhate (eds.), Oxford: Pergamon Press, 1980, ss. 401-421.

AKDOĞAN, Abdurrahman. "Kamu Harcamaları ile İlgili Genel Sorunlar ve Mali Yönetimin Etkinliği Açısından Bazı Yansımaları", Maliye Seçme Yazılar, Binnur Çelik ve Fatih Saraçoğlu (eds.), Ankara: Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Geliştirme Vakfı, 2003, ss. 5-32.

ASLAN, Hanifi, (2008), Makro İktisat Politikası, Bursa: Alfa Akademi BasımYayım Dağıtım Ltd. Şti.

ARESTIS, Philip and Malcolm Sawyer, (2009), “The Future of Public Expenditure” in Journal of Labour Politics, Vol. 17, No. 3, ss. 32-42.

ATAÇ, Beyhan, Maliye Politikası, 7. bask., Eskişehir: Etam A.Ş. Matbaa Tesisleri, 2006.

BAHMANI-OSKOOEE, Mohsen. “Do Federal Budget Deficits Crowd Out or Crowd In Private Investment?”, Journal of Policy Modeling, Vol. 21, No. 5, (September 1999), ss. 633-640.

BARRY, Frank. “Government Consumption and Private Investment in Closed and Open Economies”, Journal of Macroeconomics, Vol. 21, No. 1, (January 1999), ss. 93-106.

BAUMOL, William J. and Alan S. Blinder, (1994), Macroeconomics: Principles and Policy, 6. th., New York: The Dryden Pres.

BECSI, Zsolt. “The Long (and Short) on Taxation and Expenditure Policies”, Economic Review, 3rd Quarter 1993, ss. 51-64.

CEBULA, Richard J. ve Diğerleri. “Federal Government Budget Deficits and The Crowding Out of Private Investment in The United States”, Public Finance, Vol. 49, No. 2, (1994), ss. 168-178.

COATS, Jr., Warren L.,(1980), “The Use of Reserve Requirements in Developing Countries”, in Money and Monetary Policy in Less Developed Countries: A Survey of Issues and Evidence, Warren L. Coats, Jr. and Deena R. Khatkhate (eds.), Oxford: Pergamon Press, 1980, ss. 401-421.

COHEN, Darrel and Peter B. Clark. “Effects of Fiscal Policy on The U.S. Economy: Empirical Estimates of Crowding Out”, Journal of Policy Modeling, Vol. 7, No. 4, (Winter 1985), ss. 573-593.

COSTA, Luis F. (2007), “GDP Steady-State Multipliers Under Monopolistic Competition Revisited” in Portuguese Economic Journal. Heidelberg Dec 2007, Vol. 6, No. 3, pp. 181-205.

DALAMAGAS, Basil. “Public Sector and Economic Growth: The Greek Experience”, Applied Economics, Vol. 32, No. 3, (February 2000), ss. 277-288.

DERNBURG, Thomas F. (1985), Macroeconomics: Concepts, Theories and Policies, 7 th. ed., NewYork: McGraw-Hill Book Co.

DEVARAJAN, Shantayanan and Jeffrey S. Hammer. "Public Expenditures and Risk Reduction", World Bank Development Research Group, (November 1997), ss. 1-32.

ENDERS, Walter, (2010), Applied Econometric Time Series, 3 rd. Ed., Danvers: John Wiley & Sons, Inc.

ERTÜRK, Emin, (2004), Küresel Ekonomide Makroekonomik Analize Giriş, Bursa: Alfa Akademi BasımYayın Dağıtım Ltd. Şti.

HEIJDR, Ben J. and Jenny E. Ligthart, (2007), "Fiscal Policy, Monopolistic Competition, and Finite Lives" in Journal of Economic Dynamics &Control, Amsterdam: Jan 2007, Vol. 31, No. 1, pp. 325-359.

IBRAHİM, Musa Jega, (2008), "Growth Prospects Of Oil And Gas Abundant Economies: The Nigerian Experience (1970-2000)" in Journal of Economic Studies, Vol. 35, No. 2 Glasgow: 2008, pp: 170-190.

MACKINNON, John. "Structural Adjustment Reconsidered: Economic Policy And Poverty in Africa" in African Affairs, Vol. 98, No. 391, pp. 265-268.

MANKIW, Gregory N., (2007), Macroeconomics, 6 th., New York: Catherine Woods and Craig Bleyer (Worth Publishers).

MANKIW, Gregory N., (2009), Principles of Macroeconomics, 5 th., Ohio: South-Western Cengage Learning, 2009.

MOUNTS JR., Stewart and Clifford B. Sowell, (2005), "Budget Regimes and Internal Governance: Considerations For The Sustainability of Fiscal Policy", in Economics of Governance, Heidelberg: Nov. 2005, Vol. 6, No. 3, pp. 199-209.

MUSGRAVE, Richard A (a), (2004); "1. Kitap: Kamu Harcamalarının Ekonomik Analizi", Kamu Maliyesi Teorisi, Çev: Orhan Şener-Yaşar Methibay, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

MUSGRAVE, Richard A (b), (2004); "2. Kitap: Vergilemenin Ekonomik Analizi", Kamu Maliyesi Teorisi, Çev: Orhan Şener-Yaşar Methibay, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

MUSGRAVE, Richard A (c), (2004);"3. Kitap: Maliye Politikası", Kamu Maliyesi Teorisi, Çev: Orhan Şener-Yaşar Methibay, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

REYNOLDS, Taylor (2009), "The Role of Communication Infrastructure Investment in Economic Recovery" in OECD Statistics Directorate. Digital Economy Working Papers, No. 154, Paris: May 19, 2009. pp. 1-39.

TORREGROSA, Ramon J. (2008), "Macroeconomic Effects of an Indirect Tax Substitution", in Journal of Economics, Vol. 94, No. 3, ss. 199-221

